

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 7.

V Ljubljani 1. julija 1886.

Leto XVI.

Sinček in mati.

Sinček.
 Skorjanček se lehàk
 Pevaje dviga v zrak,
 Za njim pa se radó
 Ozira mi okó.

Da gor v nebó bi ž njim
 Polétel, si želim;
 Vkován sem pretrdó
 Na pusto to zemljó.

Mati.

Človeku stvarnik kríl
 Telesnih ní delíl;
 Imamo pa duhá
 Od dobrega Bogá.

Na dušnih krilih vsak
 Še više pnè se v zrak.
 Duhá mogočni vzlét
 Odprè nebá leskét.

Fr. Krek.

Napuhu je padec za petáma.

(Iz nemščine preložil Iv. Tomšič.)

Dragutina je bila hči zelo imovitih starišev. Hodila je vedno praznje oblečena ter je zaničljivo gledala na svoje ubožne součenke, katerih bédni stariši niso utrpeli toliko trošiti na obleko svojih otrok, kakor so to storili bogati stariši brdke Dragutinke.

Dragutinkina ošabnost je delala materi dosti skrbi in žalosti. Večkrat so jo svarili in rekli, da lepa obleka ne dela človeka ne boljšega ne modrejšega. Kdor išče hvale z obleko ali s kako drugo prazno stvarjo, kaže,

da ima prevzetno in napihнено srce. Rekli so jej, da pod ubožno obleko večkrat bije boljše in plemenitejše srce, nego-li pod uglajeno obleko bogatina. Zatorej naj se pázi napuha in ošabnosti, ako hoče kdaj srečna biti. Tudi so jo opominjevali, naj se raje pridno uči in si nabira potrebnih nauk za življenje, ker samó to jej bode kdaj dobro hodilo, a nikoli ne pretirano samoljubje, ki kvari človeka na duši in telesu.

Ali zamán so bili vsi dobrohotni opomini skrbne matere, ker se niso prijeli srca njene ošabne hčerke. Dragutina je sicer vselej obljubila materi, da se hoče poboljšati, ali kaj pomaga še tako lepa obljava, ako pa ni resne volje, izpolniti, kar se obljubi.

Največ zaničevanja in podsmehovanja od ohole deklice je morala prebijati Rotija, hči uboge vdove. Mati jej je bila perica ter je delala noč in dan kakor sužnja, da bi si vsaj toliko zaslužila, kolikor je človeku treba, da si ohrani svoje skromno življenje. Da-si je bila Rotijina obleka zakrpana in zašita, vender ni bila umazana niti raztrgana; bila je vedno čedna in snažna, česar pa ni bilo videti na Dragutini. Res je, da je imela Dragutina obleko zmirom po najnovejšem kroji, ali tako snažna in čedna ni bila, kakor obleka ubožne Rotije. Če je dobila Dragutina danes novo krilo, bilo je jutro dan vže vse zamazano in raztrgano. Kadar so jej drugi otroci očitali, da premalo pázi svoje lepe obleke, zasmijala se je in rekla: „Kaj to komu mar! moji stariši so dosti bogati in kupili mi bodo novo obleko, kadar to umažem ali raztrgam.“ V učilnici se je Dragutina vedno podsmehovala ubožnej Rotiji zaradi njene slabe obleke in nekatere lehkoumne in brezmiselne tovarišice so jej celó prikimavale k grdim psovkam, ki jih je metala na siroto Rotijo. Ali uboga Rotija je strpljivo prenašala vse sramote, s katerimi so jo sramotile njene součenke, sosebno pa ošabna Dragutina. Po večkrat se je pri Jokala domóv in tožila materi svoje trpljenje. Ali mati so jo tolažili in rekli: „Ne joči se, dete moje! Če imaš le dobro srce ter vestno in pošteno spolnuješ svoje dolžnosti, potem si mnogo boljša od svojih lepo in bogato oblečenih tovarišic.“ Rotija je imela te materine besede vedno pred očmi; učila se je pridno ter pazila na vsako besedo svoje dobre učiteljice, zato je pa tudi bila vedno prva med svojimi vrstnicami v šoli. Vse drugače je bilo z Dragutino. Da-si je imela razven šolskega poduka tudi doma še posebnega učitelja, ki je z njo ponavljal šolske naloge, vender ni nikoli kaj prida znala niti doma niti v šoli, ker ni imela prave volje niti veselja, da bi se kaj naučila. Ni čudo potem, da je prinesla vselej le slabo šolsko spričalo domóv. Ali Dragutina se za vse to ni prav nič brigala; mislila si je v svojej neumnosti: „Čimu naj se učim toliko stvari, katerih mi ne bode nikoli treba? Učiti se morajo le ubožni ljudje a meni tega ni treba, ker moj oče imajo novecv dosti in to je več vredno nego-li vsa Rotijina modrost, ki si jo je pridobila v šoli! Zna se, da Dragutinkin oče niso bili teh misli in so jo večkrat strogo opominjali, naj bi se tudi ona učila, kakor drugi pridni otroci. Ali oče so bili premehki in so preveč ljubili svojo hčerko, da bi jo bili kaznovali zaradi njene lehkoumnosti in nemarnosti. Zatorej pa niso imeli vsi ti dobrohotni opomini in lepi nauki pri Dragutini, žalibog! nikakeršnega uspeha.

Takó je preteklo več let in obé deklici, Dragutina in Rotija, ste navršili vsaka po štirinajst let. Rotijo so dali mati k spretnej švelji v nauk; da bi se

naučila šivati, plesti in še drugih takih stvari, ki jih je treba mlademu dekletu, ako si želi pošteno kruha služiti. Dragutina je pa ostala domá, nosila se gosposki in se vedla kakor bogata gospodična, ki nima drugega dela nego dan gubiti brez najmanjšega opraviła. Če sta se Dragutina in Rotija slučajno srečali kje na cesti, nikoli ni Dragutina prva pozdravila svoje nekdanje součenke, nego Rotija jo je morala prva pozdraviti in nagovoriti. In kaj mislite, kako je odzdravila ošabna gospodična svojej nekdanjej tovarišici? Komaj da jo je pogledala. Videlo se je, kakor bi jej hotela reči: Ali vidiš zdaj, koliko ti koristi vsa tvoja šolska učenost? Druzega nisi kakor ubožna švelja in to tudi ostanesh vse svoje žive dni. A jaz, ki se nisem nikoli dosti brigala za šolske stvari, jaz sem gospodična, katerej se klanjajo gospé in gospodje. — Ali tako ošabno in razžaljivo pozdravilo ni žalilo uboge Rotije; vselej je prijazno in spoštljivo pozdravila svojo nekdanjo součenko, kadar koli jo je srečala. In tako je minulo zopet nekoliko let. Dragutina je bila vedno ošabnejša in njen napuh je vzrastel do vrhá.

Ker so bili njeni stariši zeló imoviti, mislila si je, da je ona mnogo boljša od drugih ljudi, in ravno to je bila njena najslabejša lastnost. Zato pa tudi ljudje niso marali za njo, in nihče je ni ljubil. Tu je pač resničen prigovor, ki pravi: „Neumnost in ošabnost ste na jednej korenini.“ A tudi pri poslih ni bila Dragutina priljubljena. Vedno se je z njimi prepirala in jih pitala z grdimi pridevki, kar je bilo krivo, da je posli niso niti spoštovali niti ljubili. Da-si ona sama o sebi ni znala ničesa storiti, ker se ni v mladosti nič prida naučila, jezila se je vender vedno nad posli, da niso za nobeno rabo, da so preleni ter nobenega dela vajeni. Nihče ni mogel njenih psovkv prenašati in zato so šli vsi boljši posli iz službe. Grajati je pač lahko, ali bolje kaj storiti, to je težavno. Zna se, da stariši s takim surovim vedenjem svoje hčere niso bili zadovoljni ter so jo morali vedno svariti in opominati, ali zamán je bilo vse, ker se Dragutina ni hotela poboljšati.

Nù, prišli so drugi časi in z njimi tudi cela vrsta nesreč za ošabno gospodično Dragutino. Ne dolgo — in poprej tako bogata in srečna Dragutina je bila zdajci uboga in zapuščena sirota. Hiša njenih starišev je do tal pogorela, ko je ob hudej uri treščilo va-njo. Njen oče so izgubili življenje v plamenu gorečega poslopja, ko so skočili v ogenj, da bi oteli skrinjico z denarji in drugimi dragocenostmi. Dragutinina mati so kmalu po tem žalostnem dogodku umrli vsled velikega strahú in žalosti, ki so ju morali prebiti. In tako je bila Dragutina zdaj sirota in popolnem sama na tem svetu. V svojem rojstnem kraju ni imela nikogar, ki bi jo bil vzel k sebi in jej pomagal v njenej velikej stiski in britkosti. Sorodnikov ni imela v mestu nobenih a drugi ljudje se niso hoteli brigati za ošabno in prevzetno gospodično, ki je mislila, da je bogastvo največja sreča na svetu. Ogenj je uničil vso imovino njenih starišev, in še to malo, kar je bilo ostalo, pobrali so jej hudobni ljudje, katerih se nikoli ne manjka tam, kder je čutiti, da se lahko kaj vzame in odnese. Tako je ostala Dragutina brez vsega, bila je zdaj sirota v največjem siromaštvu.

Vse njene dobre prijateljice so jo zapustile, ker gospodične iz boljših hiš niso hotele občeovati s siroto. Tako je tudi tukaj resničen prigovor, ki pravi: „Redki so prijatelji v nadlogi.“ Rotija je bila zdaj jedina prijateljica, ki jo

je obiskovala in tolažila, a tolažiti jo je mogla le z besedami ne z dejanji, ker je bila sama tudi ubožna in je morala mnogo delati, da bi preživela sebe in svojo staro, bolešno mater. S samimi besedami pa ni nikomur pomagano in tako je bil stan uboge Dragutine vsaki dan žalostnejši. Nekoliko novcev, ki jih je skupila za prodani lišp, pošlo je in bila je zdaj v največjej bédi. Druzega jej ni preostajalo, nego podati se k starej teti, ki je živel v bližnjem mestecu, ter njo pomoči prositi. Ali to jej je bilo zdaj zelo težavno, ker poprej, dokler so še živeli njeni stariši, ni nikoli obiskala svoje tete, da-si jo je ta večkrat prosila in vabila k sebi.

Končno sklene, da gre. Teta jo je prav prijazno vzprejela, česar se Dragutina ni nadejala. Ali dve reči je zahtevala teta od nje: da mora biti poštena in delovna. To je Dragutina rada obljubila in si tudi mnogo prizadejala, da bi ustregla dobrej teti. Prve dolžnosti jej ni bilo težko izpolnjevati, ker nepoštena in hudobna ni bila nikoli. Ali druga dolžnost, ta jej je bila težka, ker ni bila vajena nobenemu delu. Vender je sklenila prav pridno in strpljivo delati, da bi le ne razžalila tete, ki je bila vže po naravi nekoliko preveč stroga in svojeglavna. In res je bilo videti prva dva meseca, da je delala teti vse po volji. Ali tretji mesec je bilo drugače. Njena pridnost je ponehaval in preobladala jo je stara nemarnost. Ni ga bilo dne, da bi ne bila teta mrmrala nad njo in nekega jutra jej odločno reče, da se mora takój pobrati iz njene hiše, ker jej je ukradla srebrno žlico. S solznimi očmi je Dragutina zatrjevala svojo nedolžnost. Ali vse ni pomagalo nič. Vse njene solzé, prošnje in trditve niso mogle omečiti tetinega trdega srcá. Teta jej je rekla: „Moje srebrne žlice ni nikjer, in nihče drugi je ni ukradel, kakor ti; tatice pa nočem imeti v hiši, zatoorej poberi se proč od mene!“ Ker je Dragutina še vedno branila svojo nedolžnost, razjezila se je naposled teta in jej pretila, da pokliče biriča na pomoč, če se takój ne spravi iz hiše. Vsa v solzah, ker teta ni hotela pripoznati njene nedolžnosti, zapustila je Dragutina jedino zavetje, katero je imela pri svojej starej teti. Pripovedovati mi pač ni treba, da Dragutina srebrne žlice ni ukradla, ali njena nemarnost pri pomivanji je bila kriva, da je prišla žlica v pomije in s pomijami vred v gnojišče.

Kam se li hoče zdaj spustiti? Kje hoče pomoči iskati? Nikjer nima nikogar, ki bi se usmilil uboge sirote. Nevedoč, kam bi se dejala, gre, kamor jo oči vodijo. V vsem mestu ne pozna nikogar, razven neusmiljene tete, katera jo je ravnokar iz hiše zapodila, nikogar, ki bi jo vzel vsaj čez noč pod svojo streho. Krivica, s katero jo je teta dolžila, pékla jo je globoko v srce ter jo naredila nezmožno, da bi bila mislila na kaj pametnega. Dolgo je hodila brez vse namere vedno dalje in dalje, nevedoč, kje si naj išče zavetja, kje strehe. Tako je prišla iz mesta daleč vèn na véliko cesto, ki je bila na debelo s snegom zametena. Bil je mrzel dan meseca decembra. Mrzla burja je brila in razpihovala sneg v gostih kôsmih na vse strani. Žalost, da mora po krivici trpeti, in hud zimski mraz sta jo preobladala takó, da se zgruzi na kúp visoko nametanega snega ter ondu obleži brezzavestna. Trud jo prevzame ter kmalu trdo zaspi. Znano vam je, otroci, da je zelo opasno (nevarno) zaspati v mrzlej zimi zunaj v snegu. Mrliču podobna je ležala uboga Dragutina v globokem snegu; samo zdaj ter zdaj so se ustnice genile, kakor bi kaj govorile. Srečen nasméh je

igral na bledem lici. Skoraj celo uro je ležala v zmrzlem snegu, da pride neki voznik mimo. Ta jo najde in vzame na svoj voz. Poskušal je vse, da bi jo zvabil k življenji. Dolgo so bile njegove poskušnje brez vsega uspeha, končno pa Dragutina globoko vzdahne, odpre oči in bojazljivo gleda okolo sebe. Zdaj voznik nažene konja in kmalu so bili v bližnji vasi in v hiši usmiljenega voznika. Dobra žena voznikova je skrbela za-njo in jej ljubeznjivo stregla, dokler si ni popolnem opomogla. Tudi pozneje še je ostala Dragutina pri teh dobrih in usmiljenih ljudeh. Pomagala je voznikovej ženi pri vsakem delu ter ni gledala svojih nežnih rok, naj si je bilo delo še tako težavno. V potrebi in pomanjkanji izučena, bila je zdaj Dragutina zelo pridno in pametno dekle. Poštena človeka, ki sta jo k sebi v hišo vzela, ljubila sta jo kakor bi jima bila rodna hči. Dragutina je bila zdaj sicer rešena pomanjkanja in béd, ali težka dela je morala opravljati, katerih pa njeni roki niste bili vajeni.

Prav pogosto se je Dragutina kesala, da ni vže v nežnej mladosti spoznala svojih pregreškov, ki bi je bila laže popravila nego-li zdaj. Minulo je zopet nekaj let. Nekega dne — bilo je ravno leto, odkar je bila vzprejeta v hišo svojega gospodarja — pripelje se lepa kočija, ki obstoji pred hišo. Lepo oblečena gospa stopi iz kočije. Dragutina gleda nekaj časa vsa osupela, ter ne verjame svojim očem. Končno pade mladej gospej okolo vratu in zavpije: „Rotija! o ljuba moja Rotija!“ Tega sestanka s svojo nekdanjo součenko se je Dragutina takó razveselila, da niti pomislila ni, kako ošabno se je nekdanj vedla proti Rotiji. Nu bodi si temu, kakor je bilo, vže davno je obžalovala svoj pregrešek. Spoznala je, kako grdo in krivično je nekdanj svoje tovarišice zasmehovala in še celó zaničevala zaradi njih ubožstva in slabe obleke. In vse to je zdaj njo v njenih slabih razmerah zelo bolelo. Niti pomisliti ni smela, da je ona v nekdanjih boljših časih svoje ubožne součenke, sosebno pa ubogo Rotijo, zaradi siromaštva tolikokrat zasmehovala in večkrat hudo razžalila. O kako jo je zdaj to peklo! Niti pogledati si ne upa v to veselo in nedolžno lice nekdanje uboge Rotije. Ali neki notranji glas jej pravi, da jej je Rotija vže davno odpustila, ter nima nobenega sovraštva do nje. In tako je tudi bilo. Veselje je razvnelo njeno sree, ko je čutila, da se je Rotija morda ravno zaradi nje pripeljala tu sém. In v tej misli se ni motila. Ko je namreč Rotija slišala, kako hudo se godi nekdanjej gospodični Dragutini, takòj je sklenila, obiskati jo in tolažiti, ako je tolažbe potrebna, ter jo potlej tudi s seboj v mesto vzeti, če bode v to privolila.

Samó še nekaj malega, a toliko bolj veselega vam hočem povedati. Uboga Rotija se je pri švelji vseh potrebnih ročnih del tako dobro izučila, da se je švelja večkrat morala čuditi njenej pridnosti, vztrajnosti in velikej spretnosti v šivanji. Ker je bila tudi v pisanji in računanji zelo izurjena, dobila je kmalu prav dobro službo v nekej prodajalnici za novošegno žensko blagó. Tu se je Rotija tako vrlo obnesla, da jej je njena gospa izročila vso trgovino. S pridnostjo, umnostjo in veliko spretnostjo v izdelovanji ženskih ročnih del si je pridobila lepo število naročnikov. Kmalu je bila povsod znana kot najboljša švelja v mestu. Vsakdo je le pri njej kupoval blagó in tako si je v kratkem času pridobila lepo premoženje. V svojej sreči se je spomnila svoje nekdanje součenke Dragutine. Vzela jo je k sebi in učila ženskih ročnih del. Dragutina se je vsega potrebnega izučila. To je bilo za njo mnogo

ugodnejše nego li kmetško delo pri dobrem in poštenem vzniku. Od sih dob se jej je prav dobro godilo. Tudi ni nikoli pozabila svojega dobrotnika, ki jej je življenje otel. Vsako leto je obiskala njega in njegovo prijazno ženo in vselej so se prav dobro imeli, kadar koli je bila pri njih.

Domisljija in resnica.

Kako prijetno deluje juterna in večerna zarija na človeka, razvidiš lahko na licu navdušenega hribolazca, kadar ti pripoveduje o juternej zariji, katero je gledal z visokega snežnika. Iz obličja mu sije nepopisljiva radost duše, katera v spominu na prekrasen prizor pozabi ves trud in neprijetnosti, katere mu je bilo treba prestati. Ali še lepša je večerna zarija, ako jo opazuješ z visokih vrhov morske obali. Človeku, opazujočemu solnčni zahod, zdi se, kakor bi zlato solnce utonilo v globokem morji pri nepopisljivo krasnem svitu. Taki morajo biti tudi občutki poštenega trpina na smrtnej postelji, kadar se poslavlja od svojega življenja, da bi šel skozi morje smrti v srečno večnost novega življenja.

Na zapadnem bregu otoka Krka čakala sta mati in sin o solnčnem zahodu očeta, ki je ribaril in se zdaj s svojo ladjico bližal obrežju. Oba sta se ozirala proti zahodu in gledala žareče morje, na katerem se je zibala očetova ladija.

„Mati, kam pa grè zdaj solnce?“ vpraša Ivanek mater, ki je gledala tja na divno razsvitljeno morsko planjavo.

„Kopat se grè v globoko morje,“ odgovorila je mati.

„Kaj ne mati, zato pa pluskajo zdaj valovi s tako silo ob bregove, ker se je solnce spustilo v globoko morje. Oj to je lepo!“ kriči na vse grlo veseli Ivanko.

„Dà, dà, zdaj se je vže spustilo v globoko morje,“ odgovarja mu mati.

V tem pripluje ladija h kraji in deček začne zopet: „Oj ljubi moj oče in draga moja mati, zdaj mi je jasno, zakaj solnce vzhaja vsako jutro tako čisto, tako lepo in svitlo in zakaj je po naših travnikih vse polno rôse, da se leskeče, kakor bi stale same iskre po zelenej travi. Izvestno se otrese solnce, kadar izleze iz morja ter takó pokropi naše travnike, vrte in polja z jutranjo rôso. Kaj pa bi bilo, ako bi solnce utonilo ter bi ne moglo več vzhajati?“

„Potem bi bila vedna temà na zemlji in vse stvari bi morale poginiti,“ odgovori mati.

„Oj to bi bila grôza in strah na zemlji; potem bi jaz še celó svojega dobrega očeta in mile mamice ne mogel videti,“ reče Ivanko.

Na vzhodnej strani se zdaj prikaže polna luna s svojim medlim svitom in oče potegnejo ladjico na suho, rekoč: „Danes bode večji pritok kakor navadno, ker je polna luna.“ To rekši izpraznejo ladjico in vsi trije se vrnejo z ribami domóv. Na zapadnej strani je bilo videti še samó svitel obrobek na nebu, kateri je postajal vedno bledejši. Ivanko se ozrè še jedenkrat nazaj in pravi: „Oče, zdaj je solnce vže v morji; oj da bi le skoraj začelo zopet vzhajati!“